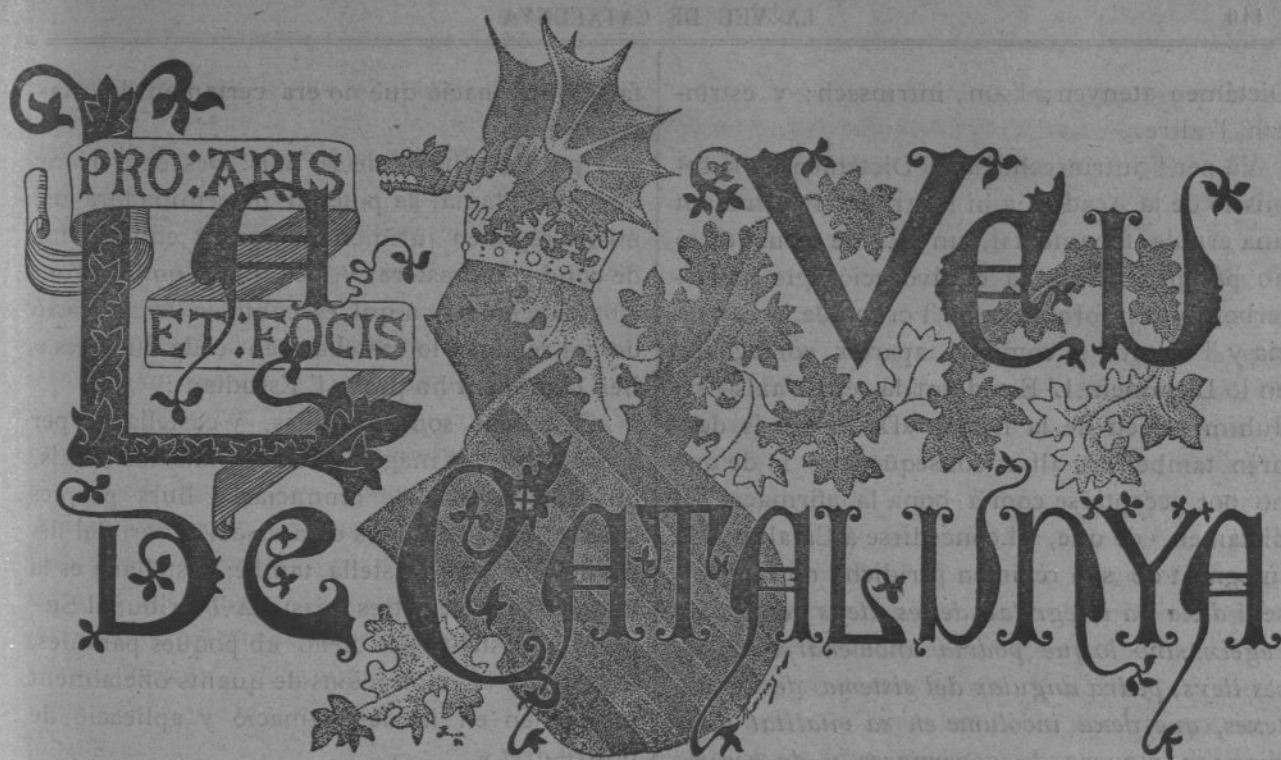

ANY V.

Barcelona 10 de Març de 1895.

NÚM. 10.

LA CARTA DEL ESTUDIANTE

Pera 'l dimecres d' aquesta setmana era anunciat lo començament de la discussió, en la Academia de Jurisprudencia, del dictàmen formulat per la Comissió designada pera informar sobres quin es lo règimen jurídic de Catalunya després de la publicació del Códich Civil.

Componen aquesta comissió 'ls Srs. Bertrán y de Amat, Camín, Vilaregut y Plá. Dels quatre, tots, menys lo darrer, votaren contra la proposició Permanyer-Durán; lo primer y 'l tercer parlaren de fort y de ferm contra d' ella, en sa lletra y en son esperit; y 'l primer recitá una lletania interminable d' alabances al autor del Códich, n' Alonso Martinez... Y, ara, lector jassómbat, esgarriat y pálpit lo cap, per veure si 'l tens á puesto! Aquests matexos senyors comparexen ab un dictamen, obra, principalment, d' aquell mal inspirat apologista del autor del Códich, en que 's dediquen cent dinou pàgines, rublertes d' erudició y escrites ab grans esforços intellectuals, á esbrinar quin es lo règimen jurídic de Catalunya, després de la publicació del Códich Civil!

¿Com quedém, Sr. Bertrán y Amat, hém d' anar á agenollarnos davant de la estàtua de 'n Alonso Martinez, que vosté vol que sia posada en lo Palau de Justicia, y á donarli gracies per haver publicat un Códich que dexe salvo 'l

Dret de Catalunya; ó hem d' apedregar y fer miques la estàtua del autor d' un Códich que ha enviat lo dret de Catalunya als llims, que es enviarlo al altre barri, solament que al lloch dels pobrets ignocents? ¿Qui té rahó, lo Sr. Bertrán de Amat en la Academia, ó 'l Sr. Bertrán de Amat en lo Dictamen? Es necessari que aquests dos senyors se posen d' acort.

Mentrestant, aném á la carta del estude. Que no es pas sense such. Va dirigida al senyor don Felip Bertrán y de Amat, ponent de la Comissió, y, magníficament estampada, fou repartida á la gran part dels acadèmichs lo mateix dia en que havia de començarse la discussió esmentada.

No sabém pas quins torns se consumirán en contra de la totalitat del Dictàmen del Sr. Bertrán, però 'ns arriscám á assegurar que no n' hi haurá pas cap que vage tant de dret al bulto y ab intenció tant temible. ¡Lás que 'l toch al Estudiant! aquest si que no es dels *de la carabassa gran*, ni dels *qui venen de la Vall d' Arán!* No la sap poch llarga!

Al seu judici, lo Sr. Bertrán ha perdut son temps ab aquest Dictàmen. Ha fet, es cert, una «obra aciensada, profunda y digna de sos redactors, de la Academia y de la importancia del assumpto»... però es un treball de pur entreteniment, que no conduheix á cap resultat práctic.

Y açó, per dos grans inconvenients que al

Dictàmen atenyen; l' un, intrinsech; y estrin-ech, l' altre.

Vá per l' intrinsech: En lo Dictàmen de la comissió de la Academia hi ha trobat l' Estudiant una errada fonamental, un vici de constitució no pas petit. Aquesta equivocació, que ha enterbolit y tret fora de camí 'l criteri de la ponencia y 'l de tota la comissió, apareix consignada en lo Dictàmen. L' Estudiant la retreu aixís (traduhim al peu de la lletra): «De lo que 's desprén també una altra conseqüència; la de que no pot acceptarse com á bona la afirmació del dictàmen, de que, al concedirse á Catalunya la integritat de son règimen jurídic, no tant sols se li *dexa la integritat de les lleys per que 's regeix, sino lo que podria anomenarse ley de ses lleys, pedra angular del sistema de les matexes, que dexa incólume en sa vitalitat jurídica, sa manera de governarse y de regirse en la determinació y transformacions de son dret.*

Al Estudiant no li cap á la barretina que la Comissió haja estampat tant grossa errada en son Dictàmen; y, com que la errada es cardinal, es á dir, que sobre d' ella se sosté y gira, en gran part, lo criteri dels dictaminayres, encara que no ho diu, es de presumir, no fós sinó per alló de que 'ls estudiantots se les pensen totes, que li deu semblar que n' Alonso Martinez, si hagués sigut home just, hauria sentenciat als llims á la ponencia y comissió del Dictàmen ab més rahó que no pas al Dret de Catalunya.

Perqué es lo que diu l' Estudiant: «¿Per ventura pot Catalunya *governarse y regirse* á ella mateixa jurídicament? ¿Quína es, y ahon se troba sa *vitalitat creadora*?» Escoltéu la seva resposta:

«Ah! que si un temps pogué (Catalunya) ferse feliç á si mateixa, atendre á ses més xiques necessitats y engrandir son nom y sa vitalitat per iniciativa pura y genuinament catalana, sense haver de captar dels estranys ni lleys, ni jurisprudents, ni drets, desde que *per mans del butxi*—com se diu en lo mateix Dictamen—*vegeren los catalans cremats llurs privilegis*, quedá Catalunya subjecta, subjecta del tot, ab una de aquelles subgeccions que per lo absolutes poden ben calificar-se d' esclavísadores, á un règimen que may ha estat un règimen catalá»... Des de el decret de Nova Planta, des de les aborribles tiranies de Felip V, lo sentit de les lleys que s' han donat á Catalunya l' han determinat, no les necessitats d' aquesta, sinó «les necessi-

tats d' una nació que no era certament la catalana.»

Y per força havia de ser aixís. Des de 'l decret de Nova Planta, la potestat determinadora del nostre règimen jurídic ha residit en elements de condició forastera, y, per si açó no fós prou, «los funcionarios á qui es confiada la aplicació del tal règimen lo castellanisen cada día mes.» Ben clarament ho prova l' Estudiant:

«Castellans son los jutges, y castellans, per consegüent, los magistrats, castellans los fiscals, qui ademés han de renunciar á llurs propies conviccions jurídiques en ares del criteri del fiscal del Suprém, castellá també; castellana es la direcció dels Registres, castellá 'l Tribunal Suprém, y castellá, per dirho ab poques paraules, lo criteri y les aspiracions de quants oficialment intervenen en la determinació y aplicació de nostre dret.»

¿D' ahon ha tret, donchs, la il·lustrada ponencia del dictamen de la Academia que *al dexarse á Catalunya la integritat de son regimen, se li dexa, no solament la integritat de ses lleys, sino lo que podria dirse ley de ses lleys, que se li dexa incólume en sa vitalitat creadora, sa manera de governarse y de regirse en la determinació y transformació de son dret?*

La equivocació es granada: la comissió ha pres per realitats, desitgs é il·lusions, altrament nobilissims; resultant d' aquí que 'l dictamen te la gallarda pompa de sa ufanor y corpulencia sostinguda per un aspre de canya, qui ha de cedir al més petit balandreig.

L' inconvenient estrinsech que l' estudiant atribueix al dictamen no es pas mes xich; y l' assenyala sense embuts: «¿Qué es, diu, tot lo mes que ab ell pot conseguirse?» Fins en lo supòsit de que, presentades ses conclusions, lo govern arribás á donàrleshí força de ley, no per açó milloraria la situació jurídica de Catalunya. Heusaquí l' argument de l' Estudiant: «Lo dictamen no demana reformes ni cambis, ni aspira á variar en lo essencial é intrinsech l' actual règimen; lo dictamen no es sinó una pregunta que demana resposta» que demana al govern que diga quina es la situació jurídica á Catalunya. Ara be, «si les matexes causes produhexen iguals efectes, en igualtat de circumstancias, y, un colp fet ley lo dictamen, judiquessen á Catalunya 'ls matexos jutges, confirmessen llurs sentencies los matexos tribunals y hagués de casarles lo mateix Suprém; si 'ls fiscals y les direccions fossen los matexos d' ara ¿perqué no ha de convenirse

en que foren iguals que al present llurs fallos y decisions?» Aquesta conclusió, que l'Estudiant referma ab oportuns recorts del odi de «les grans figures del forum espanyol, qui son los grans homens de la política» envers lo dret català, y retrayent frases qui demostren l'arrelat propòsit de ferne taula rasa, deriva de sos rahonaments ab una evidència aclaparadora. D'aquesta evidència hem de dir al axerit Estudiant que 'n te esment lo matex distingit jurisconsult ponent del dictamen. Los qui tinguerem lo pesar d'oirli la defensa que en la Academia va fer de n'Alonso Martinez, no hem oblidat que, en lo més fort de la matexa, quan més compromés se veyia en sos infortunats intents de descarregar de responsabilitats al autor del Códich, va dir lo senyor Bertrán y de Amat que lo que matava al nostre Dret no era 'l Códich, que eren los jutges y tribunals.

Y, donchs, la demostració de la tésis de la Carta del Estudiant no té retop; lo mateix pare del Dictamen la ha feta; ab açó, té tota la rahó aquell al afirmar que la comissió dictaminadora ha perdut lo temps, perque la seva obra no ha de reportar cap ventatja á la situació del Dret Català, qualsevol que sia l'èxit de les gestions de la Academia.

Si l'Estudiant al arribar aquí hagués desat la ploma, l'hauríam aplaudit sense distingos; no ho feu així, sinó que volgué indicar al ponent del Dictamen per quin altre cantó hauria d'haver tirat. En aquesta darrera part de sa carta, l'Estudiant no es ell mateix. Al seu entendre, no 's pot fer sinó de dues coses una, ó acceptar d'una vegada 'l Códich, ó que la Academia, ó precisant millor, juriconsults catalans, fassen l'Apèndice que sia 'l Códich de Catalunya, de manera que 'l nostre dret quedés ben fixat y s'acabés d'una vegada «ab tanta intrusió y sabiduría forasteres que pera res se necessiten á Catalunya.»

Senyor Estudiant, aquí heu donat una forta ensopegada. Aquell *quandoque bonus dormitat...* vos ha ben atrapat. ¿Qué nó? Vinga la Lògica: ¿Quí hauria de donar sanció al Apèndice? la «autocràtica voluntat del legislador» espanyol. ¿Quí hauria d'aplicarne les disposicions? «judicarien en Catalunya 'ls matexos jutges, confirmarien llurs sentencies los matexos tribunals, les casaria 'l mateix Suprém: los fiscals y les Direccions serien les matexes...» Es així que, *per te*, aquestes dues condicions son les grans culpables de que 'l Dictamen de la Academia sia inútil en

quant, mentres elles subsistesquen, es en va esperar remey á la «situació desastrosa» que te actualment nostre Dret. *Ergo*, senyor Estudiant, *ruit tua solutio*.

No es aquest, nó, lo dilema qui posen davant dels catalans les grans veritats estampades en la Carta; es aquest altre, y perdonéu: O renegar del tresor patri, acceptant lo Códich; ó pendre lloch en les files de combatents que son abrigats sota los plechs de la bandera del Catalanisme, y ahon s'ha escrit: Autonomia jurídica de la Patria catalana.

Ja hi vindrá, á la curta ó á la llarga aquest Estudiant, y ab ell tots los cors sincers y les intelligencies clares; los qui no hi vindrán—si no es á l'hora del ápat—son los qui mengen ó envegen lo pa de mal profit de la política, pastat ab llàgrimes y suors del poble ensopit qui encara no ha perdut la paciència.

N. VERDAGUER CALLÍS.

UN BON EXEMPLE

En *La Renaixensa* del dia 5 dels corrents llegirem un article intitolat *La llengua catalana en les iglesies*, qui duya al peu les inicials R. P. y A.

Aquestes lletres denuncien un nom respectable, de persona qui 'ns es caríssima, y l'article revela una ploma sense pels y á les ordes d'un criteri clar y cristià.

Qui la ha posada en moviment es un fet ocorregut en la iglesia del Pí d'aquesta ciutat. Que es així: Per disposició del honorable senyor Rector Dr. D. Francisco de P. Pujol, y ab consentiment de la Junta de la Obra, fou començat en la susdita iglesia 'l Mes del gloriós Patriarca Sant Joseph, usantse en totes les pràctiques de la dita piadosa devoció la llengua catalana; fins al punt de que 'l Mestre de Capella, que ho es lo ben nomenat músich y compositor Mossen Joseph Masvidal, va oferirse galanament á compondre la música d'uns goigs catalans del Sant Patriarca.

Tot anava de bo á millor, y 'ls catalans y catalanistes de la Parroquia del Pí—que, gracies á Deu, fins dels darrers, som una colla—donaven gracies al bon Deu per la tristesa que llevava de sos cors, tant temps desconhortats de veure les pràctiques religioses anar prenent tots los ayres d'un aviciament, mercés al divorci establert y

fomentat entre 'ls sentiments del cor dels fidels y les fórmules de ilur expressió, que 'ls èren proposades. Ni 'l vas era pera aquell licor; ni aquell licor pera tal vas; y succehía lo que passa sempre en la corrupció de les coses millors—*corruptio optimi, pessima*—succehía que les fórmules s'apoderaven del llavi, mentre 'ls sentiments se marfonien en los cors.

Lo Dr. Pujol, Rector de la Parroquia del Pi, esperit clarvident y piadós, no estima les rutines per mes que 's disfrecen ab aparences de religiositat, y doná, ab la decisió indicada, un coratjós exemple de zel ilustrat pera la depuració y bon manteniment de la pietat en nostra terra.

Peró cal no oblidar que la contradicció es lo segell de les bones empreses. Si l'honorable senyor Rector del Pi duptava gens del acert de sa esmentada y lloable resolució, ara sí que pot estarne plenament segur; la contradicció ha vingut á posarhi 'l *visto bueno*.

Compta, en efecte, l'articulista de *La Renaixensa*, que una senyora emprengué al sacerdot qui intervé en la administració del altar de Sant Joseph, y que, com á resultat d'aquesta conferencia, lendemá les pràctiques del mes del Sant Patriarca foren fetes en llengua castellana. Lo senyor R. P. y A. no sap, ó no diu, lo nom de la senyora interpellant, però consigna 'l nom del sacerdot per ella agredit; es un nom que no es un nom, sinó una revelació, un principi demostratiu; s'anomena Mossen *Ruíz*. Y japa! aném portant forasters cap á casa, y aném sofrint del poch cabal que fem dels avisos dels passats, *hostes vingueren que de casa 'ns tragueren*.

Lo senyor R. P. y A. espera que 'l senyor Rector no subjectará ses autorisades decisions al acort d'aquell congrés de dos. També ho esperám nosaltres, però á condició d'aquesta afegidura: que 'ls cristians de Catalunya tinguém una micona de bon zel pera oposar á la furia imposicionista dels forasters. Perque 'l cert es que aquest bastó 'ns l'havém ben cercat nosaltres.

F. DAUSA.

POST SCRIPTUM. Ab la alegria que es de suposar hem sabut, compost ja 'l present article, que 'l mes de Sant Joseph torna á ferse en catalá en la iglesia del Pi. Que 'l bon Deu li premie al honorable Dr. Pujol, son rector; los patricis catalans no oblidarán al exemplar y savi sacerdot.

LOS CONILLS DEL REY

(RONDALLA EN PROVENÇAL PER A. MATHIEU).

Una vegada hi havia un Rey, qui tenia una filla guapa com un sol, y tant bona com una unça d'or.

Ab açó no cal dir que cada diumenge, al sortir de missa, feya salivera á més de quatre.

Quan la noya fou casadora, lo Rey maná pregonar per carrers y places que donaria la filla en matrimoni á qui li guardaria sos conills.

Los vells generals de l'exércit, los marescals de barba grisa, retiraren les llurs pretensions; los joves diplomàtics se rosegaren lo mostatxo, y 'ls hereus de més gran nom giraren la esquena orella-baxos; perque 'l Rey havia jurat que si li 'n mancava tant sols la cúa d'un, lo guardiá seria passat per la *marca de les set corretges*.

Los ambiciosos paraven bé la orella, mes no gosaven arriscarse; no obstant, lo baylet de la Minga va fer un colp de cap.

Un dematí sa mare 'l trobá mudat y fent lo farcellet pera anarsen.

—¿Y, ara, ahon vas? Digué la viuda; perque la mare del bordegás era una viuda que no més tenia á ell y á un altre, també minyó.

—Me 'n vaig á guardar los conills del Rey; ay! mare si guanyava la seva filla, no n'estariau poch de toba! No hauriau pas de frissar pera la vostra velledat. Soch un bon guardiá, com sabéu; he guardat los galls dindis, he guardat lo remat, les cabres, y fins los braus que no 'ls maneja pas qui vol ¿y no guardaria conills?... Sí que seria bona!

—Ah! Cap de trons, li diu sa mare, ja cal que corres á desmudarte, y vesten á la feyna, gandulás.

—Oh! cá! mare, fet lo tracte, fet l'engany; n'he fet pensament, y encara que 'l de dalt anés á baix, cal que hi vage, y que me 'n enduga la filla del Rey! Ja podéu afanyarvos á fer un bon dissapte de tota la casa; diumenge vinent ja hi tindréu á la princesa.

Y sense més ni més, lo bordegás s'encamina al castell reyal.

Fent camí, troba un home y una dona que demanaven caritat. Com que 'l minyó caxalava una llesca de pá, los pobrets li 'n demanaren un bocí per amor de Deu.

—No puch pas donáusen, respón lo bordegás.

—Fan tres dies que no hém menjat rés, afegi la dona, y no puch tirar més; me moro d'aniquilament, bon minyó! Compadéxte mil!

—Mentidera, tens les dents massa llargues y massa blanques! Y, després, si has passat tres dies, no 't vindrá pas de mitja horeta, si has passat la mar, pots ben passar lo Rosa. Lo poble no es pas gayre lluny; allá 'n trobaréu que vos donarán quelcom. La meva provisió es massa xica, y tinch molt camí á fer.

Açó dit, lo bordegás gira la esquena, y se 'n va tot murmurant:—¡Si que seria bonich! Que li hagués do-

nat la meua brena, y que, després, hagués de viure del ayre del cell.

Camina, y camina que caminarás. Cap y á la fi, arriba á la porta del castell; pica y li venen á obrir.

—Bona nit y bona hora, ab la companyia! Diu lo bordegas. ¿Que no hi es l' amo?

—¿Quin amo? Li respón la criada.

—Vela n' aquí una de fresca! Com si no 'n sabessen rés, quin amo... Lo senyor Rey... Li vinch á guardar sos conills.

—Ah! Ja; ets axerit minyó: vaig á dirli desseguida..

Y l' Rey, avisat, lo féu ben sopar.

Lendemà demati li entreguen á dins d' un gabiol. set conills ben comptats: Blanquet, Negret, Roget, Apedassat, Morro-blanch, Cúa-curt y Saltirell.

—Mira bé, li diuen, que no 'n perdes cap, porque si al vespre te 'n manca solament la cua d' un, serás passat per la marca de les set corretges.

—Oh! Ja ho sé; no tinguéu por, no me 'n faltarà cap.

Y ab lo sarró ben provehit, lo gabial al col, se n' entra xiulant á la garriga. Arriba á un indret plá, se descarrega; dixa anar los conills, y tras! tras! l' un darrera de l' altre se 'n fugen cap al bosch, y ja 'ls han vist prou.

Quan al ser vespre, calia arreplegarlos, be 'n trepitja de farigoles y boxeres! be 'n forollá de mates de rodó y d' esbarzerars! fins á negra nit, no 'n tirá poques de pedres per aquelles vessants! però, pobret! no 'n va pas veure cap. Y, lás y afadigat, se n' entorná ab lo cap baix com un gos qui ha dexat al seu amo.

Arriba al castell; la Cort del Rey havia sopat, y l' esperaven, conversant, de colzes á la taula. Al véurel entrar ja 's veyá que la ánima no era seva, de tal manera tremolava.

—Y bé, minyó, li diu la criada, sense poguerse aguantar lo riure ¿ahon tens los conills?

—M' han escapat!

—T' han escapat! tots?

—Sí, tots.

—Y, donchs, estás ben fresch! ja 't pots posar en remull. Au! noy! posa á punt la paleta.

Y al acte, un page, fica á dintre l' caliu la pala de la cuyna, que desseguida fou roenta; los mossos agafen al bordegas, l' ajauen damunt de la taula, y, sense compassió, li marquen les set corretges.

Era cas de véurel, pobret, com espeternegava, com fumava, com bramava, y sobre tot, com espetegaven les corretges.

Pera tornarsen lo camí fou llarch; ¡ne vá semblar d' ays! y d' uys! Però, ay! d' aquí gemech d' allá, arriba á casa seva. Sa mare, veyentlo tant malmés, li diu:

—Ja t' ho havia dit que t' passaria açó, mal creyent! que sempre voléu seguir les vostres fantasies.

Y per tot càstich, la pobra mare corra á fer bullir un manat d' escorsá de saúch.

Mes, quan son germá va véurel axis magolat:

—Ah! beneyt del cabás! sempre t' ofegarás dins de un través de dit d' aygua. No saber guardar conills! No te 'n donas vergonya, tant gran? Ara hi aniré jo, y ja ho veurás.

La pobra mare 's va desfer en súpliques y llágrimes, en va! ell ho havia dit, y la paraula es paraula: se 'n aná.

Lendemà, lo petit de la Minga, mitg trempat mitg pensatiu, trespava de bon ayre per lo camí ple de pols.

Al cap d' una bona estricada, troba un home y una dona qui demanaven caritat. La dona li diu:

—Un bocí de pá, per l' amor de Deu; fan tres dies que no hem menjat rés; no puch més, me moro de miseria; compadexte de mi.

—Pobreta, pobra gent! va dirse l' minyó; les provisions son xiques, y l' camí no es curt, però, teniu, veusaquí la meua brena; y si n' hi ha poquet, bon profit vos fassa! Jo ja 'm puch esperar més! Aquest vespre tindré més gana per sopar; allá ahon vaig no hi fa pas fret, y, de segur, que hi trobaré bona taula.

—Y ahon vas? li digué l' home, qui s' era un xich refet.

—Vaig á guardar los conills del senyor Rey. Mon germá hi va anar, no ho sapigué fer, li he dit que era un poca-traca, que jo hi aniria, y que ja ho veuria. Açó 'm dona bastant de neguit, no hi ha remey! He sigut massa llarch de llengua, però es axis, é hi vaig: será l' que l' bon Deu voldrá!

—Veig que ets un bon xicot; mira, aquí tens un floviol, y quan voldrás arremadar tos conills, no has de fer sino que sonarlo, y, al acte mateix, los conills se 'n vindrán al teu devant.

Lo minyó pren lo floviol, dona les grans mercés, y 's despedexen. Cadascú tira per son cantó.

Lo petit de la Minga arriba á sol ponent devant de la porta del castell; entra, explica la seva vinguda. Com son germá, es ben rebut al castell, y lendemà li entregaren set conills: Rapinyell, Forada-mates, Corrioler, Forgayre, Salta-roques, Grisét y Axurit. Ab açó, l' noy arriba á la garriga y dixa anar los conills.

Al cap d' una estoneta, fa la probatura del floviol; sona, y 'ls conills, tal com ho havia dit lo pobre, al só del diví instrument (perqué 'ls dos pobres qui li demanaren caritat eren lo bon Deu y la Santa Verge), los conills s' arrepleguen al seu voltant, manyachs com uns xayets.

D' aquí vé aquell ditxo: Donar als pobres, es donar á Deu.

Content com unes pasqües, cap al vespre, lo minyó se n' entornava, los conills li saltaven al devant, y la gent que trobava 's plantaven boca-badats de véure tal maravella.

Lo Rey, al saberho, complí sa paraula, li doná la filla; y m' han dit que visqueren molt temps alegres y ditxosos.

Per la traducció: FRANER.

DESCENTRALISACIÓ (*)

La comissió extraparlamentaria de descentralisació ha examinat y aprobat un escelent dictàmen d' en G. Picot, qui fixa, des de ara, lo programa y 'l método de sos treballs. Un sentit claríssim de les realitats pràctiques, una perfecta llibertat d' esperit y un ideal enlayrat d' organització social distingexen aquest dictàmen. Açò no passa d' ésser un prefaci. Les qüestions hi son plantejades, no resoltes; mes, les qüestions ben esposades y una divisió de la feyna ben entesa çno son, per ventura, les principals condicions pera l' èxit d' una empresa tant grossa com la proposada?

La descentralisació pot atenyer dos indrets: pot ser administrativa ó política. La descentralisació administrativa consistiria en separar exactament les qüestions d' orde general qui interessen á la seguretat interior y exterior del Estat y que han de relligarse á la competència y á la autoritat del poder central, y les qui son de orde local quin arreglament pot confiar-se á les autoritats locals.

Destriar aquestes dues menes d' assumptos, es una grossa feynada. En virtut del dictàmen d' en Picot, s' ha acordat nombrar una sots-comissió de setze membres qui anirà als ministeris á ferhi dita classificació. No cal dir que la guerra, la marina, los negocis estrangers y la justícia serán dexats de banda per los investigadors.

Mes, es de creure que les reformes d' aquesta naturalesa serien ben esquifides, y fins en va, si no eren acompanyades y fetes possibles mediant una descentralisació política afectant á la organització del pays, es á dir, sobres la estensió y nombre de les circumscripcions, la naturalesa y atribucions de les assemblees regionals y de la delegació del poder executiu, y finalment sobres la inspecció á que caldría sometreles. Pera estudiar aquesta nova tanda de problemes infinitament més graves, ha sigut nombrada una segona sots-comissió de vinticinch membres, ab

encàrrech: 1.ª de recollir lo que ha sigut intentat en materia de reformes d' aquesta mena des de l' any VIII; 2.ª d' enterarse de les lleys y dels exemples que poden donarnos les nacions estrangeres; 3.ª de redactar ante-projectes de circulars, de decrets, ó de lleys consagrant les mides proposades y que puguén servir de text á les deliberacions futures de la comissió plena.

La descentralisació está á la orde del dia. Tothom ne parla, tothom s' hi interessa, tothom la reclama. Es una felix ocasió pera assajar alguna probatura. Com més s' hi rumiará més clarament será vist que la descentralisació es lo pròlech obligat, la condició, de totes les demés grans reformes polítiques y socials. Es la veritable revisió constitucional que s' ha de fer. En la actualitat té á son favor la important circumstancia de no ésser una qüestió de partit, y, per consegüent, de no ésser ni entrebancada ni falsejada per l' interés de partit. Los radicals y fins los socialistes, havent vist per experiència 'ls éxits parcials que 'ls pot guardar la política local están d' acort ab los republicans lliberals pera desitjar major autonomia pera totes les gradacions. La drete no hi sembla pas menys favorable. Ademés del projecte que sortirà de la comissió nombrada per en Ribot, se pot ja ara preveure que la Cambra se trobará en presencia d' una pila de proposicions inspirades per aquesta universal aspiració.

Ja al present ne tenim dos: l' un, obra del comité parlamentari de la drete; l' altre, preparat per en Leydet, un dels quefes del partit radical. Y encara 's podria recordar lo quin havia fet en Hovelacque. Interessa notar que tots aquests projectes, ab tot y la diversitat de llur origen, s' assemblen força. No solament pertanyen d' un mateix principi, sinó que pervenen á conclusions anàlogues. Aixís, lo projecte de la drete y 'l de 'n Leydet fan constar igualment que 'l nombre de circumscripcions departamentals que hi han ara es massa gros, que llur estensió es massa xica, y llurs recursos massa pobres pera poguer constituhir may foguers de vida provincial una mica intensos y poderosos. Partint d' aquesta observació indiscutible, l' un y l' altre conclouen en la necessitat de disminuirne 'l nombre y augmentarne la estensió. Lo de la drete, parla de vintidues regions; lo de 'n Leydet, quines idees no semblen encara ben fixades en aquest punt, parla de vinticinch á trenta. Però 'l cert es que tots dos voldrien acoblar entorn d' una gran ciutat, especie de capi-

(*) La qüestió descentralisadora abassega en aquests moments l' interés de la política francesa. Los treballs de la gran comissió á aquest fi nombrada per lo Govern, segons ja saben nostres lectors, y 'ls nombrosos articles que al assumpto ve dedicant la premsa, aixís en revistes com en diaris, constitueix una manifestació de importància grandíssima y força esperançadora pera 'ls devots de la idea. Caldrá, donchs, que 'ns n' ocupém llargament. Mentres n' esperám la bona ocasió, no vindrá malament á nostres lectors que seguim la tasca, en lo número passat començada, de donarlos á conèixer, com á documents pera millor conèixer la qüestió, los articles que li dedica la premsa de major importància.—(N. de la R.)

taleta de regió, tres, quatre, ó cinch departaments, segons llurs afinitats històriques y econòmiques. Al cap d'exes grans circumscripcions hi hauria, al costat del representant del poder central, una assemblea electiva, anomenada concell regional, quines atribucions foren més àmplies que les dels concells departamentals. Com á inferiors, hi hauria 'ls *arrondissements*, qui serien igualment més poch y més grans. Los dos projectes se desenrotllen axís paralels fins al municipi, qui queda com á base ó element primordial de la novella organisació, y al que un y altre están conformes en concedir la més estensa autonomia.

Sens dupte açó no son sinó projectes, punts de vista generals; però 'ns sembla que aquests projectes y aquets colps de vista indiquen prou bé cap á quina banda 's decanta la opinió y quin ha d'ésser l'alcanç de la obra empresa. En cap indret subsistexen avuy los temors ó les esperances de reacció qui feren naxer la lley de 1871 sobre 'ls concells generals y la de 1884 sobre 'ls concells municipals. Lluny d'assegurar en los departaments la preponderancia dels monàrquichs, la lley de 1871 resultá en benefici de la República. Lo pays s'ha amostat més republicà en les masses rurals que en les masses urbanes. Los pagesos foren qui d'un sol colp llevaren als pretendents ses darreres ilusions y feren fracassar lo boulangisme. Res ha contribuít tant á arrelar la República y á mostrarla indestructible com la cuasi unanimitat qui s'es feta espontànea y progressivament en los concells generals y municipals. Per aquest cantó no hi ha res á temer y 's pot abordar l'estudi de les qüestions plantejades ab entera llibertat de esperit.

Dues rahons, en cambi, han de fer desitjar als partits republicans una descentralisació seriosa. La primera es que solament en la autonomia local podém trobar una garantia efíca y preventiva contra les amenasses sempre possibles de reacció ó de conspiració cesariana. Les repúbliques massa centralisades están subjectes á exos accessos mórbids dels que 'l boulangisme ha sigut pera nosaltres lo darrer exemple. La centralisació actual es, en lo fondo, una idea napoleónica. Es lo llit de César, sempre á punt de rébrel.

La segona rahó general qui milita en lo mateix sentit, es lo perill més amenassador encara en que 'l socialisme revolucionari té posades á les nacions centralisades. No més les experien-

cies locals de socialisme ó de colectivisme poden desenganyar al pays, sense arruinarlo, sobres lo valor de llurs utopies. Y 'l mateix pera nostra Hisenda; la moderació en los gastos no será un fet fins y á tant que 'ls contribuyents ne rebrán immediatament lo retop. Mentres semblarán un regalo que fá l'Estat á tal ó qual grupo particular, no cal pas esperar que les peticions vinguen á menos. Lo Tresor públich per comptes d'ésser lo conjunt dels sacrificis consentits per tots, se converteix axís en una especie de caxa màgica á la que tothom creu tenir dret y dever de trucarhi lo més sovint possible y de tráuren tant com puga.

(Traduhit de LE TEMPS.)

MOVIMENT REGIONALISTA

ESPANYA

Catalunya. Lo *Centre Catalá* de Sabadell, está organisant alguns concerts que prometen ésser notables. Pera un d'ells está gestionant lo concurs del *Orfeo Catalá*.

—Pera lo certámen que está organisant la *Associació Catalanista* de Lleyda, ha sigut nomenat president del Jural, nostre distingit company de causa, lo eminent poeta D. Angel Guimerá.

—Copiám de nostre bon company *La Veu del Montserrat*. «Notables per tots istils son los obgetes que durant lo mes de febrer han entrat en lo Museu Episcopal. Totes les épques hi tenen representació, com pot veures ab la llista dels obgetes més principals. Les primeres edats hi tenen deu mostres de terra ab dibuxos, set puntes de fletxa, una vintena d'instruments diversos de sílex, un punxó d'os, un *hacha* ó destrál, un martell y un tascó de basalt. La época romana hi compta vuyt vasos funeraris ó ungüentaris, un d'ells ab anses, y altre de forma y dibuxos semblants als que mostren los *lecythus* grechs, present tots del Sr. Vicari General, á qui tant deu la secció romana del Museu. Los temps més moderns s'hi representen ab un candelero de ferro del sigle xii, un pali de guadamacil, un quadro en tela pintat al tremp de factura é indumentaria de mitjans del sigle xvi y varies joyes, entre elles una creu ab 60 brillants y un dragó de filigrana d'or».

—Lo diumenge passat doná 'l president de la Secció de Literatura de la Conferencia de Sant Lluís Gonçaga, de Nostra Senyora de Bethlem, don Joan Bta. Guinart y Llos, una notabilíssima conferencia sobre la historia de la literatura catalana dividintla en cinch períodes, ó sia 'l provençal, lo catalá propiament dit, lo que alguns autors anomenen valentia ó época valentina, lo de decadencia y de renaxement.

—Les juntes de la *Associació Popular Regionalista*, han quedat constituïdes en la següent forma:

CONCELL DIRECTIU: *President*, En Lluís Marsans; *Vice-president*, En Joseph Morera y Borés; *Tresorer general*, En Ricart Estrada; *Tresorer de propaganda*, En Joseph Salvadó; *Comptador general*, N' Enrich Castellá; *Comptador de propaganda*, En Joseph Bordas; *Bibliotecari*, En Victor Batlle; *Secretari 1er*, En Joseph M.ª Monfort; *Secretari 2.^{on}*, En Miquel Pous; *Vocals*, N' Agustí Ribas y En Lluís Badia.

COMISSIÓ DE FESTES: *President*, En Lluís Badia; *Vice-president*, En Joaquim Gomez; *Secretari*, En Pere Sala; *Vocals*, En Joseph M.ª Balil, N' Enrich Carné, En Marcell Fàbregas y En Cèsar Ferrer.

—Per conducte del diputat Sr. Maluquer y Viladot, ha enviat la *Unió Catalanista* al Excm. Sr. Ministre de Gracia y Justicia, una rahonada esposició pera que no siga implantada a Catalunya, la institució del Concell de família, per considerar-lo atentatori a la integritat del Dret Civil de nostra terra.

—Lo vinent dilluns a las 9 de la vetlla, tindrà lloch en lo Saló de Vendas (Portaferriassa, 8,) la sessió solemne que la *Unió Catalanista* dedica al distingit dibuixant En Joseph Lluís Pellicer, ab motiu del resultat de las oposicions en que prengué part aquest artista, pera la provisió de la Càtedra de dibuix del natural y del antich, vacant en nostra Escola provincial de Belles Arts. En dita vetllada, hi pendran part, además del reputat *Orfeo Catalá*, significats elements regionalistes. Además hi haurà instalada en lo Saló de Vendas una Esposició d' obres del senyor Pellicer.

—Lo *Centre Escolar Catalanista*, que ab tan afany vé treballant pera que no s' glorifiqui en lo Palau de Justicia d' aquesta ciutat, al gran enemich de Catalunya, D. Manel Alonso Martinez, ha rebut últimament una coratjosa carta de felicitació de varis delegats de la *Unió Catalanista* en la comarca de Tortosa, que diu molt en favor del avenç que les nostres idees fan en aquelles terres, no tan deslligades, com per alguns se ha cregut, del moviment de les reivindicacions de Catalunya.

—Diumenge passat fou enterrat lo qui en vida sigué nostre bon company de causa D. Joaquim Tirigall. Sa fortuna calculada en uns dos milions de pecetes ha sigut llegada al Hospital de Santa Creu de Barcelona.

Demanám a nostres llegidors se recorden en ses oracions de la generosa ànima del finat.

—En lo local del *Centre Excursionista* se reuní 'l passat divendres una escullida concurrència en que figuraven elements principals del excursionisme y de les lletres de nostra terra, congregada per l' atractiu d' una conferencia que havia de ferhi nostre estimat company, senyor Cabot y Rovira. Consistí aquesta en la lectura d' una tanda interessantíssima de notes de viatge al través de la Europa, que per lo ben escrites y destrament llegides donaven la verdadera impressió del pler de la vista y resseguiment de les belleses y curiositats que desfilen devant los ulls d' un viatger que sap sentir y observar. Axó entalxonat de consideracions atinadíssimes, suggerides a un cor de patriota catalá per la contemplació de coses é institucions que als súbdits del Estat castellá conviden a la anyorança, feu que 'ls oyents quedessen sumament agradats de la conferencia del senyor Cabot.

ESTRANGER

França.—Parlant un diari de París sobres les que á Austria s' anomenen Dietes, y son en realitat Parlaments regionals, fa la següent afirmació de que 'ns convé pendre nota: «Les llurs sessions son generalment interessants, com que revelen devegades millor que 'l Reigsrath (Parlament central) la situació dels esperits...»

CENTRE CATALÁ DE BARCELONA

Lo vespre del diumenge prop-passat, celebrá aquesta distingida associació la festa inaugural del present curs, á la que hi van assistir representacions de la *Unió Catalanista*, *Centre Excursionista de Catalunya*, *Lliga de Catalunya*, *Centre Escolar Catalanista*, *Associació Popular Regionalista*, *Centre Catalá de Sant Pol de Mar* y altres corporacions, además de molts representants de la premsa y una concurrència nombrosa y lluhida, entre la que s' hi veyen algunes distingides senyores.

L' acte començá llegint lo secretari D. Jaume Puigventós, una notable memoria explicant los motius per que 'ls socis del *Centre Catalá* desfentse d' elements perjudicials empenia novament la via de unió y concòrdia ab tots los elements regionalistes. Després explicá tots los actes portats á cap per la associació, entre 'ls que recalçá sa adhesió á la protesta contra 'l projecte d' axecar una estàtua al enemich del Dret de la nostra terra.

Lo president D. Joaquim Gomez, llegí tot seguit un erudit discurs encaminat á desentollar lo tema: «La dona en lo Regionalisme.» Al efecte començá explicant l' estat actual de la instrucció de la dona catalana, comparantla ab la d' altres paysos, y 'n deduhí la absoluta necessitat de que sa educació segueixi una altre via que fins la aquí avuy seguida. En sa conseqüència demostrá la necessitat d' introduhir la ensenyança de la llengua catalana en les escoles femenines, puix essent la dona lo principal element que contribueix á la educació dels pobles, precisa que la de Catalunya conega bé á sa patria, pera ferla conèixer y estimar per sos fills.

D. Benvingut Cabot, president de la comissió de propaganda, llegí pera acabar, un ben escrit parlament de gracies fent algunes consideracions sobre la conveniència d' organisar les forces del catalanisme, al obecte de disposarles á intervindre d' una manera activa en les lluytes polítiques.

Tots los oradors foren molt aplaudits, surtint la concurrència molt atisfeta de tan patriótica festa. — M.

LO REGIONALISME EN LA PREMPSA

LA RENAIXENSA: Barcelona, 2 de Març: *Historia arquitectónica de la casa de la ciutat de Barcelona. Conferencia donada 'l dijous en la Lliga de Catalunya*, per B B

—5 de Març: *La llengua catalana en las iglesias*, per R. P. y A. Parla de lo succehit en la iglesia de Nostra Senyora del Pi, ab motiu de celebrarshi lo mes de Sant Joseph.

—6 de Març: *Lo Catalanisme y 'ls carlins*, per P. P. y R. Rahonada contestació á un article publicat per L. M. de LL. en lo *Correo Catalan*, pretenent que 'ls catalanistes debuen ajuntarse ab los carlins. Inútil es dir, que la contestació no s' avé per res als desitjos del senyor LL.

Lo SOMATENT. Reus, 2 de Març. *Las ideas de Pereda*, per D. Salvador Canals. Traduhit del *Diario del Teatro*.

—6 de Març: «*Barcos, hombres y cañones*», per don N. Font y Sagué. Demuestra que 'ls culpables de lo que está passant á Cuba, son la gent de Madrid per sa mania de volguer conservar una centralisació absurda, y que si no 's següen altres camins la isla de Cuba, un día ó altre, conquerirà sa independència.

—7 de Març: *Disertació llegida en la vetllada literaria-musical que celebrá la «Lliga de Catalunya» 'l dia 18 de Febrer ab la cooperació del «Orfeó Catalá»* per D. Joaquim Riera y Bertran.

LA VEU DEL MONTSERRAT. Vich, 2 de Març: *Botiflers*, per M. R. Enérgich article contra la projectada estatua de n' Alonso Martinez, que dedica moltes de ses ratlles á posar de relleu la anti-patriòtica conducta dels defensors de la glorificació d' aquell enemich de nostre dret. *Centre Excursionista*. Consideracions sobre la derrera inaugural d' aquesta important associació.

Lo GERONÉS. —Gerona, 2 de Març: *L' Art y lo Centralisme*, per X.

EL BERGADÁN. Berga, 2 de Març: *Efemerides catalanes*. Transcrites de LA VEU DE CATALUNYA.

LA OPINIÓ ESCOLAR. Vilafranca del Panadés, 3 de Març: *Contra l' estatua de n' Alonso Martinez*. La esposició del *Centre Escolar Catalanista*. — *En honor d' En Joseph Lluís Pellicer*, per R. Relació de la rebuda que li dispensá la població de Barcelona.

Lo CATALANISTA. Sabadell, 3 de Març. *Comentaris*, per F. Se referexen á un discurs pronunciat á Madrid per En Pi y Margall. — *Més sobre la estatua de En Alonso Martinez*. La comunicació enviada á la Junta d' Obres, per lo *Centre Excursionista de Catalunya*.

LA VANGUARDIA. Barcelona, 5 de Març: *Fuera de España. Movimiento descentralizador en Francia: su origen y tendencias*. — *El Orfeó Catalá*, per Justo.

SETMANARI CATALÁ. Manresa, 7 de Març: *Las ideas de Pereda*, per D. Salvador Canals. Traduhit del *Diario del Teatro*.

LLIBRES REBUTS

A L' AIÒLI

Meste Franc, ocupantse en *L' Aiòli* de nostre article sobres la traducció de *La Atlántida* per En Pepratx, tracta d' agafarnos en delictes flagrant d' ignorància.

«Estám estranyats, diu, de véure un periòdich com LA VEU DE CATALUNYA, habitualment força ben informat, ignorar la existencia de la traducció provençal que En Joan Monné ha feta del gran poema catalá.»

Meste Franc bauria hagut de tenir present que la direcció de LA VEU DE CATALUNYA está unida al ilustre poeta de *La Atlántida* ab lligams massa íntims pera ignorar cap de les traduccions de sa obra. Y sobre tot li calia haver llegit nostre article ab més atenció...

Després d' haver donat compte d' una traducció en vers francés de *La Atlántida*, manifestavam lo desitj de poguerne llegir aviat una traducció en vers provençal. ¿Qué tenia que véure ab açó la traducció en PROSA d' En Joan Monné, quin mérit, d' altra banda, no discutim y es generalment celebrat á Catalunya? — M. A.

Maria Rosa. — Drama en tres actes y en prosa original de Angel Guimerá.

Ab ocasió de un debat literari, en lo qual lo seré judici hi entrá molt poch, y que, com tot lo que en Espanya s' escateix, acabá sense convencer á cap dels discordants ni dexar rastre de llum en los espectadors, rebí una carta del autor de *Los Condenados* que contenia, entre altres, lo apartat següent:

«Y en cuanto á Maria Rosa, debo decirle que en mi prólogo habia hecho yo un largo párrafo diciendo lo mismo que V. dice respecto á los caracteres de aquella admirable obra. Me indignaba que estos críticos ignorantes convirtieran en defecto la belleza principal del drama y su atrevimiento más laudable, esto es, el dualismo afectivo de la heroína, tan humano, tan shakesperiano, por expresarlo pronto. Pero esta gente no quiere entender la complejidad de los caracteres y es inútil predicarles sobre ello. De antiguo vienen viciados con la detestable escuela de Scribe y con la impersonalidad de sus caracteres, que no son más que figuras de cliché por el estilo de las cuatro de la baraja. Y de ahí no se sale... Después de pensarlo mucho quité de mi prólogo el tal párrafo, porque bastante trabajo era defenderme á mi propio, y no quise meterme en la defensa de otros suponiendo que alguno lo haría mejor que yo.»

Açó m' escribía en Perez Galdós, y 'm prenciaba la llibertat de consignarho, no sols perque coincideix ab la meua opinió personal, sino que, tractantse de una nota favorable á la literatura de casa, me fá pega apuntarla pera posar de relleu lo mérit superior de Maria Rosa.

Contra aqueix drama del nostre Guimerá no se han usat més rahons que les que afecten á sa estructura interior. Per lo demés, tot han sigut alabances. Pero jo que en materia literaria no 'm dexo contagiar fácilmente y no tinch may en compte les impressions agenes, me trobo en lo cas de haver de declarar que precisament l' ànima de Maria Rosa es lo més just, més brau y més atinat que ha produhit en Guimerá en sa victoriosa carrera de autor dramàtic.

Desde *Gala Placidia* á *Jesús de Nazareth* lo escriptor ha guanyat en destresa, en saberse enmotllar á la estrategia y complicació del mecanisme escénich, pero no ha pogut sustraures á la modalitat del seu temperament artistic que tendeix á lo excepcional, á lo poemàtic é irregular en perjudici de lo natural y verdader. *La Boja*, per exemple, no es més que una ficció grandiloqüent, extraordinaria, pero sense cap vincle humá que la sostinga. Creacions en que pre-

pondera la imaginació, en que l'enginy poètic es fa única força impulsiva, no poden ésser a la vegada prodigis de intenció psicològica. Així li passa al Echegaray, qui es l'autor més fals, però l'més enlluernador també, dels castellans que escriuen pera 'l teatre. Així fou Victor Hugo. Y aquí no hi caben distincions d'escoles ni formulismes artificiosos: la cosa està en la complexió del escriptor, està en la influència dels nervis, sobre 'l criteri, està en lo més ó ménos vigor de la sang que aflueix al cervell.

Maria Rosa se surt del orde á que individual y especialment lo mestre Guimerá està subgecte. O ha procedit mitjantant un gran esforç del seu talent, ó aquest ha evolucionat cap al realisme nu y cru de nostres dies, modificantse per la sola eficacia de circumstancies extraliteraries. Sí, l' que 's vulla 'l motiu, es lo cert que aqueix drama significa la conjunció de la tendència y aptitut propies del seu autor, ab los principis de revelació estètica que havém preconisat suara y que 'ls antiechs conexien ab més precisió y menos estarrufament. Si poguésem prescindir en *Maria Rosa* de la vestidura artística, si poguésem reduhir aquesta obra á una senzilla esposició de fets, nos trobaríam ab un de aquexos solts de diari en los quals se relata sovint la comissió de un delict, comú, passional y justificat si 's vol, però delict, comú al fi. Y comú, no sols en lo sentit generalisat per les lleys penals, sinó perque deriva de móvils y enèrgaments que han sigut, son y serán tara esgarrafosa de la humanitat. Prova, donchs, de que 'n Guimerá ha sabut violentar sa característica y encaxar la sua alta intuició poètica ab los bategaments més freqüents y vulgars del cor humá, es aqueixa obra que 'n Galdós califica de shakesperiana, y que jo considero la única del repertori modern espanyol que té vida positiva y exuberant.

No exagero. Los dramas de major éxit per la sua conexió ab lo sentiment popular y 'ls que més adequadament han sabut reflexar les antimonies y nafres socials, — com *La Dolors*, d'en Feliu y Codina, y lo *Drama nuevo*, d'en Tamayo, — no han pogut evitar que la crítica hi pegás dentellada ó per excés de lirisme ó per falta de congruència entre 'ls caràcters y la sua acció. Y es evident que *Maria Rosa* no havia d'ésser obra més afortunada que pogués evadir les embestides dels crítics rampalluts y curts de vista que sols de minucies se nodrexen. Los actes segon y tercer del drama d'en Guimerá foren recusats ab planys y lamentacions perque resultaven marcadament antitètics ab lo primer, ó més ben dit, perque aquella viuda, qui es lo sòcol de la obra, no 's momificava y donava gust als partidaris de les figures de pessebre. Quan precisament en açó està tota la trascendencia y bellesa del drama, venen los delicats de paladar á fer escarafalls. ¡Solemníssima extravaganeia!

Peró, mal que 'ls pese, lo drama es rodó, complert, lògic, rich de sava. Si *Maria Rosa* havia d'ésser una viuda de tantes que dediquen sa existencia á plorar y á venerar la memoria del espós difunt, lo drama hi era de més y la tasca d'en Guimerá resultava infantil y ociosa. Pera que 'l drama hi fos y pera que tingués racionals fonaments, calia que *Maria Rosa* 's vegés

temptada, perseguida, moguda per supremes vacilacions; y que alterada la sua sang y excitats sos nervis per un home astut, traydor é impertinent, sacrificás l'amor verdader que en son pit cremava. Açó es lo regular, açó es lo corrent, açó es lo que ocasiona 'l conflicte dramàtic ab tal suma d'emoció que 'l fan altament sugestiú. Pero enténgas que al procedir de aqueix modo *Maria Rosa* no ho feu encara com solen ferho moltes viudes que posen en práctica alló de vesten Anton... sinó que mantingué encés l'amor á son primer marit. Pugué oferir son cos á un altre home, pero l'esperit pertanyia tot enter al Andreu. Y en tant es així que no l'oblidá may, que no 's casá ab exterioritats de satisfacció, que no renunciá á venjarlo. Véjas l'escena XII del acte segon en que *Maria Rosa* dona compte de la ven que sent dintre de son pit y li fa repetir dirigintse á son pretendent Marsal: «Sí, lladre y traydor, y assassino!» Véjas la escena V del acte tercer, quan *Maria Rosa* diu plorant: «Jo no 'l vuy oblidar á l' Andreu may de la vida! ¡Pobre Andreu de la meua ánima que avuy soch la dona més dolenta que ha trepitjat lo mon!» Y en la escena VI del mateix acte, se vol detall més hermós y sentit que aquell de la blusa de l' Andreu amanyagada y petonejada per *Maria Rosa*? La direcció d'en Guimerá, lo seu pensament dramàtic, se veu sempre clar, sense paliatius ni destorbs, fins al final en que *Maria Rosa*, sospitant la fellaonia del Marsal, fingeix passió y deliri pera des-cobrir-la; y es aleshores quan pren aquella resolució heróica, soperbament humana, d'enfonzar lo ganivet en les entranyes de qui fou causa de que morís en un presiri l'infornat Andreu, son primer marit.

Que potser les proporcions del drama priven de que la transició aparega degudament preparada, no ho negaré; que potser va *Maria Rosa* un xich massa enllá en sos parlaments ab en Marsal, també ho reconech; però que no 's diga que l'obra resulta deslligada, que no se l'acuse de romántica, que no li carreguen defectes de concepció y de composició, perque es no compéndrela. La bravesa de *Maria Rosa* es molt semblant á la de aquexes dones de la gent de mar que ab lo mateix ardor que estimen al espós y als fills, trauen una barca y porten sobre son cap una panera plena de peix á curull. La lluyta que sosté *Maria Rosa* es idéntica en sos punts cardinals á la que ha de sostenir tota viuda que per sa posició ó sos quefers ha de relacionarse sovint ab homes. La austeritat en lo pensar sol estar renyida ab la austeritat en lo procedir. Lo seny y 'l sentiment van per determinat cantó, però la carn empayta y les accions no concorden ab ells. Menos mal quan en ses caygudes espirituals sab axecarse y reparant ses forces planta cara al enemich ab la virilitat de *Maria Rosa*.

Podrán oposarse arguments del orde moral y filosófic y circumscriures lo vol artístic á limitats espays, però en aquest camp no hi tinc jurisdicció. En lo que m'afermo y refermo es en que 'l drama de 'n Guimerá aporta al teatre regional un realisme tant remarcant, tant lluminós, y tant atractiu que no poden ferir-lo les censures que li han dirigit los raquítics de cervell. Contra 'l judici de aquests m'hi rebelo ab tota la impetuositat de mes conviccions y pose

Maria Rosa á cap de llista de totes les nostres produccions dramàtiques.

C. OMAR Y BARRERA.

Diputación Provincial de Barcelona.—EXPOSICIONES ELEVADAS POR ESTE CUERPO Á LOS PODERES PÚBLICOS CON MOTIVO DE LOS PROYECTOS DE LEY DE REFORMA ARANCELARIA GENERAL Y ESPECIAL PARA LAS ANTILLAS.—Barcelona. Imp. de la Casa P. de Caridad.

Be'n tenim ventura de tenir á Barcelona la Diputació provincial més sèria, treballadora y entenimpendada. Advertíxix que dihém Diputació en lo sentit més comprensiu de la paraula; que si de diputats parlavam... Y'n tenim ventura, perque'l conexement que's té per al á dins de la naturalesa y condicions dels interessos d'aquest pays, y la devoció ab que hi son considerats, fan de la Diputació un fortíssim mur de defensa contra les diaries escomeses de la desballada gestió dels governs. Y cal confessar que no té peresa nostra Diputació pera acudir á la lluyta. Aquí tinch damunt de la taula'l folletet ahon hi ha impreses les esposicions que envia reclamant contra les darreres ensopegades que ha donat lo criteri económic del govern lliberal. Les esposicions son dues, dirigida la una á les Corts fent observacions ben necessaries y profitoses sobre'l mal pensat projecte de revisió y reforma aranzelaria; y la segona al Ministre de Ultramar ensenyantli com ha d'anar açó dels aranzels especials pera les Antilles, si's vol que'n vagen bé ls interessos d'aquelles y ls de la Península.

En la primera, senta la Diputació un criteri ben práctic y racional: Tenim uns aranzels, fets en l'any 1891 que afavoreixen lo moviment industrial; y donchs, que no ls toquen per ara; que ls dexe'n regir fins á deu anys, y allavors, feta una verdadera experiència, parlémne ab lo pays productor, y que's fassen les reformes que aquesta experiència aconselle ó autorise. Açó que vol lo govern, d'alterar los aranzels al cap de quatre anys de viure, es no tocar pilota, y la continuació d'aquest anar d'Herodes á Pilat que no dexa respirar y ben arraparse á nostres industries.

En la segona, s'hi esposa y preconisa un ideal plausible; arribar á la unitat d'aranzels en les relacions de la Península ab les Antilles. Solament que aquí hi ha una cosa, y es que no sembla que may se hi hage d'arribar. Les Antilles, ó han de finir esclaudes per la *mare patria*, ó, posantse á la fi com gat de potes en l'ayre, farán la gran rebequeria. Bó es, no obstant, que una Diputació de Catalunya parle un llengualge digne de nostra terra de llibertat. Les solucions de transició que en lo document esmentat se consignen, son encertades: que's rebaxen pera Cuba lor drets del sucre y del rom y ayguardents, y pera la Península'l dret de consúm sobre'l ví que allá se envia.—V. C.

EFEMÉRIDES CATALANES

MARC.—Día 11.

1773. Havent lo canonge Domingo Moligat sollicitat permis del bisbe de la Seu de Lleyda pera publicar un octavari del Naxement del Senyor y del sant Volquer

que's venera des de l'any 1297 en la susdita ciutat, maná lo predit prelat que s'obris una informació jurídica justificativa de tant preuhada reliquia, la qual començá en aquesta diada del any que s'ha apuntat, devant lo Vicari general Dr. Escudero, informant lo penitenciari Joseph Xavier Mari y actuant com á notari, lo substitut del major de la curia eclesiástica Ignasi Turell.

Día 12.

1716. Lo capitá general del Principat, Marqués de Castel Rodrigo, publica un edicte, manant que dins 20 dies sien entregats al Secretari de la Royal Junta Superior de Justicia y Governo, tots aquells impresos que continguen, cançons, poesies, alegats jurídichs, narracions de fets, etc., etc., que tinguen relació ab la guerra de successió, sotspena d'ésser declarats los qui ho conserven en son poder, reos de lesa magestat y castigats ab penes arbitraries. Los *Anales de Catalunya* d'en Feliu de la Penya també hi entraven en aquella disposició despótica.

Día 13.

1491. Lo concell municipal de Barcelona, dona noves ordenances al Gremi de corders de canem. Aquesta corporació gremial, diu l'insigne Capmany, s'ha de suposar que'n fou una de les més antigues é importants de la ciutat, tant per l'assortit de cordes que's necessitaven en un port tant concorregut com lo nostre y que aviat se feu famós per la navegació mercantil y per les expedicions militars, com per lo crédito que lográ en les nacions estrangeres la xarxa y la corderia barcelonines. Efectivament, fou aquesta industria un element del comerç d'esportació al estranger digne de mentarse.

Día 14.

1641. Al cim del Montjuich, nom derivat dels *Monts Jovis ó Jutivus*, segons diuen los escriptors, hi havia des de l'any 1091, una farola pera servir de guia á les embarcacions que durant la nit venien á nostre port. Però ab motiu de la guerra que contra Felip IV sostenia Catalunya, pensaren los barcelonins axecarhi una fortalesa de grans dimensions, però com los enemichs s'acostaven massa, fou precis reduhirles. Per aquesta circumstancia d'haver fortificat aquella altura, es que en la diada de que fem referencia, se toparen allí les tropes catalanes y castellanes, y aquelles de tal modo enrotllaren á aquestes, que després d'un combat de sis hores, lograren vèncerles ab tanta vergonya que los hi prengueren 13 banderes.

Día 15.

1292. Se celebra á Tarragona un concili presidit per lo metropolità d'aquella Seu antiga *Primada de les Espanyes*, en lo que, baix la sanció del dit president que s'anomenava Rodrigo, s'estableix un reglament sobre disciplina eclesiástica, que conté 12 articles, prohibint lo seté lo tolerar que'l arquebisbe de Toledo exercecsca cap acte de jurisdicció, ni que fassa ostentació de cap insignia de metropolità ni de primat dins los termes de la provincia religiosa tarraconina.

Día 16.

1597. Mercés á la generositat del comerciant en Pere Fisas, s' havien establert en lo convent del carrer de Sant Pere mes alt, encar subsistent convertit en fàbrica, los frares Minims en l' any 1589, açó es dinou anys després d' introduir-se aquí. Pero fins la fetxa apuntada, no s' colocá la primera pedra de la esglesia, que destruí un incendi en la nit del 8 al 9 d' Abril del any 1854.

Reconstruida dos anys després, y actualment en restauració, ostenta escultures d' Amadeu, Travé, Pagés, Cerdá y Talarn y pintures de Ribó, Mirabent y Morell dignes d' atenció.

Día 17.

1855. Mor á Madrid als 66 anys lo célebre mestre compositor En Ramon Carnicer. Es aquest fill de Tàrrrega una de les figures importants del art musical espanyol en la centuria actual. Un espart crítich contemporani ha consignat que es mes bella y apropiada la sinfonia que Carnicer colocá enfront de l' ópera *Il Barbiere* de Rossini, que la que aquest mateix li apropiá posteriorment. En honor seu també se ha de fer constar que per reyal ordre en 1827, fou embargat y de Barcelona traslladat á Madrid, pera organitzar allí la companyia d' ópera italiana que havia d' actuar aquell any. Fou lo primer professor de contrapunt y composició que ha tingut lo Conservatori de la coronada vila y finalment en tanta estima eren tingudes les seves obres que, després de mort, l' Estat se proposá adquirir-les, pero no tingué 40000 rals, que rebaxant molt son justipreciat valor havien de costarli.

RAMON N. COMAS.

Consistori dels Jochs Florals de Barcelona.

ALTRE CARTELL EXTRAORDINARI

Ab posterioritat á la publicació del darrer cartell se han rebut los següents premis extraordinaris:

Un objecte d' art, ofrena del Excm. Ajuntament de Tarragona, pera ésser adjudicat á la millor «biografia d' un personatge històrich ó ilustre, ja mort, natural d' aquella provincia, essent preferida, en igualtat de mérit literari, la d' aquell quina vida estiga més íntimament relacionada ab la de la provincia ó la capital, y haja més directament contribuït á sa gloria y progrés.»

Una colecció d' obres escullides, que ofereix lo Centre Escolar Catalanista al millor treball en prosa «que demostre la necessitat de que la llengua catalana sia oficial en les escoles de Catalunya.»

Per aquets premis se fan extensives les matexes prescripcions detallades en lo primer cartell, quedant tancada ab lo present extraordinari la admisió de premis pera 'ls Jochs Florals d' enguany.

Barcelona, 24 de Febrer de 1895.—Lo President, *Lluís Domenech y Montaner*.—Lo Secretari, *Joan Almirall y Forasté*.

DIETARI DEL PRINCIPAT

MARÇ.—Día 1.

Los ajuntaments d' Esparraguera, Abrera, Gelida, Castellví de Rosanes, Sant Llorenç d' Hortons, Piera, Pierola, Masquefa, Vallbona, Cabrera, Mediona, Sant Quintí de Mediona, Sant Pere de Riudevittles, Terrasola, Lavid, Plá del Panadés, Subirats y Sant Sadurn de Noya, dirigexen una rahonada esposició á les Corts demanant sien lliurades de tota contribució per espay de deu anys, les terres filoxerades ahon s' hi planten ceps americans.

—L' alcalde de Sardanyola, don Joaquim Margenat ha presentat la dimissió de son càrrech per no permetreli sa conciencia autorisar apremis y embarchs, contra 'ls contribuyents qui tenen ses terres invadides per la filoxera.

—La divisió eclesiástica d' aquesta diócesis es reformada creant lo arxiprestat de Sabadell compost per diferents pobles segregats dels de Tarrassa y Martorell, havent sigut nomenat arxipreste lo Reverent doctor Baltá, rector de Sant Feliu de Sabadell.

—Escriuen de Girona á *La Renaixensa*, que lo día 22 del mes passat fou aprobada per lo Congrés, la llei de cessió de les muralles d' aquella capital.

—Es executat á Girona, lo reo Joan Galcerán, autor del crim de la Armentera.

—Durant lo passat mes de Febrer, han sigut recaudades per aquesta delegació d' Hisenda, 10.948,926'67 pecetes.

Día 2.

Trobantse en perill algunes barques pescadores prop de la platja de Mataró, va aussiliarles un bot salva-vides de la Societat de Salvament de Náufrechs, pero un fort cop de mar volcá l' esquif cayent al aygua sos tripulants. Un d' ells perdé la vida en aquest accident.

Día 3.

Telegrafien de Lleyda que 'l Colegi Medich y l' Ajuntament d' aquella capital han nomenat als facultatius senyors Banyeres é Inglés, pera que passen á Barcelona al objecte d' estudiar lo tractament de la difteria per medi de la sero terapia.

Día 4.

Ab assistencia d' una comissió del Ajuntament, la Academia de Ciencias inaugura oficialmente los rellotges de nostra Seu y de la Casa de la Ciutat, que, notablement reformats, senyalarán desde aquest día la hora oficial del meridiá de Barcelona.

Día 5.

Son embarcats en lo port de Barcelona, uns dos mil soldats que s' envien á Cuba, pera combatre lo moviment separatista.